DZIEKANAT
Wydziału Historycznego UJ
wpłynęło 14.06.2023

Kraków, 7 czerwca 2023 r.

Streszczenie pracy doktorskiej

Autorka: mgr Magdalena Worobjew
Tytuł: Powileńska działalność Adama Honorego Kirkora (w latach 1867-1886)
Promotor rozprawy: dr hab. Jerzy Gordziejew, Instytut Rosji i Europy Wschodniej UJ

Słowa kluczowe: Adam Honory Kirkor, 'Nowoje Wriemia', historia, Imperium Rosyjskie, Galicja

Niniejsza praca, poświęcona Adamowi Honoremu Kirkorowi, składa się z czterech rozdziałów, w których starano się przedstawić etapy życia i działalności tego wybitnego archeologa i badacza dziejów Litwy i Białorusi w ujęciu chronologiczno - problemowym.

Tytuł rozprawy wskazuje na okres powileński, czyli lata 1867-1886, jako temat pracy. Jednak, by w pełni zrozumieć koleje losów Kirkora, przypadające na ten czas, należało podsumować wcześniejszy etap jego biografii, ukazać przyczyny, które zmusiły Kirkora do opuszczenia Wilna i szukania schronienia najpierw w Petersburgu, a potem w Krakowie. Krok taki jest konieczny i zasadny z jeszcze jednego względu: odnalezione niepublikowane materiały rękopiśmienne i archiwalne, pozwoliły na zweryfikowanie dotychczasowych ustaleń badaczy na temat życia i działalności Kirkora w latach wileńskich, a także rzuciły światło na nieznane dotąd fakty z tego okresu jego aktywności. Wreszcie w okresie wileńskim ukształtował się światopogląd Kirkora, któremu pozostał on wierny aż do swojej śmierci i który eksponował w licznych artykułach publicystycznych i pracach historycznych, drukowanych podczas swjego pobytu w Petersburgu i Krakowie. Biorąc pod uwagę powyższe, odwołanie się do działalności Kirkora z lat wileńskich uznano za niezbędne dla pełnego nakreślenia jego późniejszego biegu życia i charakterystyki jego pracy naukowej oraz publicystycznej z lat 1867-1886.

W rozdziale I pochylono się nad pochodzeniem Adama Kirkora i genealogią jego rodziny. Dzięki wykorzystaniu niepublikowanych do tej pory źródeł, zrewidowano dotychczasowe ustalenia, dotyczące miejsca i daty urodzenia Kirkora, a także zrekonstruowano nieznane dotąd losy Kirkora w okresie wczesnego dzieciństwa.

Rozdział II z jednej strony jest podsumowaniem dotychczasowych ustaleń badaczy takich, jak Michał Brensztejn, Małgorzata Stolzman i Stanisław Kirkor, którzy pisali o wileńskiej działalności Kirkora. Z drugiej – wykorzystując fragmenty nieznanego dotąd rękopisu

Chronologiczny rys życia i prac Adama Honorego Kirkora (Jana ze Śliwina), doprecyzowuje niektóre informacje o tej fazie życia i działalności wileńskiego redaktora i wydawcy. Dodatkowo, dokumenty z Rosyjskiego Archiwum Historycznego w Petersburgu przynoszą nieznane dotąd wiadomości o programie dwóch gazet, które Kirkor planował wydawać w tym czasie najpierw w Odessie, a potem w Petersburgu. Wreszcie bez podsumowania dotychczasowej działalności Kirkora w Wilnie, nie sposób zrozumieć jego późniejszej działalności w Petersburgu i Krakowie. Na podstawie korespondencji, którą Kirkor prowadził z przyjaciółmi i ludźmi kultury oraz w oparciu o literaturę wspomnieniową, zrekonstruowano poglądy badacza na ważkie problemy ówczesnej rzeczywistości.

W rozdziale III na podstawie korespondencji oraz literatury wspomnieniowej, a także dokumentów archiwalnych z archiwów historycznych i bibliotek w Petersburgu scharakteryzowano nieznany szerzej w literaturze okres działalności Kirkora jako redaktora gazety „Nowoje Wriemia". Prześledzono proces pozyskania koncesji na gazetę, jej funkcjonowanie i upadek. Na podstawie wybranych artykułów przedstawiono ogólną charakterystykę poglądów Kirkora na „kwestię polską" w tamtym okresie. Ustalono wreszcie wiarygodny, a dotąd nieznany adres zamieszkania Kirkora w Petersburgu.

Rozdział IV prezentuje ostatni, niezwykle intensywny okres życia i działalności Kirkora w Krakowie, który obfituje w prace archeologiczne, historyczne, etnograficzne, literaturoznawcze i publicystyczne. Aktywność Kirkora z tego okresu podzielono na cztery obszary, z których pierwsze trzy omawiają jego codzienność w Krakowie oraz działalność wydawniczą i naukową, a czwarty obszar obejmuje kwestię przygotowania i wydania obszernego studium o historii i etnografii ziem litewsko - białoruskich, co stanowi ukoronowanie jego dorobku naukowego jako badacza dziejów Litwy i Białorusi. Ponadto, na podstawie korespondencji i materiałów archiwalnych ze spuścizny Kirkora, przechowywanych w Bibliotece Jagiellońskiej, a także archiwaliów z Litwy i Rosji, po raz pierwszy odtworzono „krakowską topografię" Kirkora, to znaczy stworzono mapę adresów, pod którymi zamieszkiwał Kirkor w Krakowie od swojego przyjazdu w 1871 roku aż do śmierci w 1886.

Wartością dodaną do niniejszej pracy jest najobszerniejsza na ten moment bibliografia prac Kirkora, materiałów źródłowych oraz opracowań jego dotyczących, a także aneks, zawierający niepublikowany dotąd rękopis Kirkora, zatytułowany *Chronologiczny rys życia i prac Adama Kirkora (Jana ze Śliwina)* wraz z częścią będącą wyrażeniem jego ostatniej woli.

DZIEKANAT
Wydziału Historycznego UJ
wpłynęło 14.06.2023

Cracow, 7 June 2023.

Summary of PhD dissertation

Author: Magdalena Worobjew M.A.
Title: Activities of Adam Honory Kirkor in the post-Vilnius period (in the period of 1867-1886)
Supervisor of dissertation: Professor Jerzy Gordziejew PhD, Institute of Russia and Eastern Europe of UJ.

Key words: Adam Honory Kirkor, Novoye Vremya, history, Russian Empire, Galicia.

The herein work, which is devoted to Adam Honory Kirkor, consists of four chapters in which an attempt was made to present the stages of life and activities of this outstanding archaeologist and researcher of the history of Lithuania and Belarus in a chronological – problematic notion.

The title of the dissertation indicates the years following the post-Vilnius period, namely the years 1867-1886, as the subject matter of the work. However, in order to fully comprehend the fate of Kirkor, which was witnessed in this period, it was essential to sum up the earlier stage of his biography, in order to illustrate the reasons that forced Kirkor to leave Vilnius and search for refuge in Saint Petersburg initially, while later in Cracow. Such a step is both necessary and justifiable with regard to one more aspect: to find unpublished hand-written materials, while also archives that would facilitate the verification of the hitherto theories of researchers on the subject matter of the life and activities of Kirkor in the Vilnius years, while also to shed some light on the hitherto unknown facts from this period of his activities. Ultimately, it was in the Vilnius period that the worldly views of Kirkor were shaped, which he was faithful to up until his death and which he displayed in his numerous journalistic articles and historical works printed during his stays in Saint Petersburg and Cracow. By taking the afore-mentioned into consideration, referring to the activities of Kirkor from the Vilnius period was acknowledged to be essential to outline his later course of life and characteristics of his scientific and journalistic output from the period of 1867-1886.

In Chapter I, analysis was conducted on the origins of Adam Kirkor and the genealogy of his family. Thanks to the use of the previously unpublished sources, the hitherto theories were revised with regard to the place and date of birth of Kirkor, while also a reconstruction was conducted of the previously unknown fate of Kirkor in his early childhood.

On the one hand, Chapter II is the summary of the hitherto theories of researchers such as Michał Brensztejn, Małgorzata Stolzman and Stanisław Kirkor, who wrote about the activities of

Kirkor during the Vilnius period. On the other hand, by availing of the unknown fragments of his manuscript entitled *Chronologiczny rys życia i prac Adama Honorego Kirkora (Chronological outline of the life and works of Adam Honory Kirkor, Jan from Śliwin)*, this specifies some information about this stage of the life and activities of this editor and publisher from Vilnius. In addition, documents from the Russian Historical Archives in Saint Petersburg provide previously unknown information about the program of two newspapers that Kirkor had been planning to publish in that time, initially in Odessa, while subsequently in Saint Petersburg. Finally, without summing up the previous activities of Kirkor in Vilnius, it would not be possible to comprehend his later activities in Saint Petersburg and Cracow. On the basis of the correspondence that Kirkor conducted with his friends and people of the cultural world, while also on the basis of memoirs, the views of the research were reconstructed into the significant problems of the reality of the time.

In Chapter III, on the basis of correspondence and memoirs, while also archival documents from historical archives and libraries in Saint Petersburg the period of activities of Kirkor as the editor of the newspaper „Nowoje Wriemia" that had not been widely known in literature was characterized. The process of acquiring a licence for the newspaper was closely followed, while also its functioning and downfall. On the basis of chosen articles, the general characteristics of the views of Kirkor in terms of the "issue of Poland" in this period were presented. Finally, a credible and previously unknown place of abode of Kirkor was established in Saint Petersburg.

Chapter IV presents the final and extraordinarily intensive period of the life and activities of Kirkor in Cracow, which is abound with archeological work, as well as historical, ethnographic, literary and journalistic works. The activities of Kirkor in this period were divided into four areas, of which the first three describe his daily life and publishing activities, as well as scientific activities, while the fourth area encompasses the issue of the preparation and publication of a vast study of history and ethnography of the lands of Lithuania and Belarus, which constitutes the crowning of his scientific output as a researcher of the history of Lithuania and Belarus. Furthermore, on the basis of the correspondence and archival materials of the literary legacy of Kirkor that are stored in the Jagiellonian Library, while also the archival records of Lithuania and Russia, a "Cracovian topography" was created in terms of Kirkor, namely, a map of addresses was created to indicate where Kirkor had lived in Cracow from the moment of his arrival in 1871 to the moment of his death in 1886.

The added value of the herein work is the most expansive bibliography of the works of Kirkor at this time, while also source materials and essays relating to him, as well as an annex containing a previously unpublished manuscript of Kirkor, entitled *Chronologiczny rys życia i prac Adama Kirkora (Jana ze Śliwina)*, together with a section on his last will and testament.

Magdalena Knapek